

развитию младших школьников в кросс-культурном пространстве. Указаны формы и методы организации подготовки будущих учителей начальных классов в образовательном процессе, выяснено, что инновационные технологии в образовании дают возможность регулировать учебно-воспитательный процесс, повышая его эффективность. Доказано, что творчество является существенной характеристикой инновационного процесса в инновационной деятельности педагога, а сформированность творческой активности будущего специалиста является важным аспектом готовности студентов к использованию инновационных методик в духовно-нравственном развитии младших школьников.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационные методики, духовно-нравственное развитие, творчество.

Shevchenko Yu. M. The training of future teachers to use innovative methods for the spiritual-moral primary school pupils' development in the cross-cultural space

An analysis of modern approaches to the formation of students' readiness to use innovative methods in the elementary school pupils' spiritual and moral development is carried out. The priority tasks of innovative education and use of innovative technologies directions in modern higher education are determined. The essence of preparing future teachers for the use of innovative methods of primary school pupils' spiritual and moral development in the cross-cultural space is revealed. The outlined forms and methods of organizing the preparation of elementary school future teachers in the educational process, it was found that innovative technologies in education make it possible to regulate the educational process by increasing its efficiency. It is proved that creativity is an essential characteristic of the innovation process in the pedagogical innovation activity, and the formation of the future specialist creative activity is an important aspect of the students' readiness to use innovative methods in the spiritual and moral development of younger pupils.

Key words: innovation, innovative activity, innovative methods, spiritual and moral development, creativity.

УДК 378

Шукатка О. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ НА ЗАСАДАХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті висвітлено основні організаційні віхи проведення експериментального дослідження з формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції. Встановлено, що процедура проведення педагогічного експерименту передбачає наявність організаційно-технічних аспектів. Основними з них є чітке дотримання принципів організації дослідно-експериментальної роботи. Визначено низку принципів організації анонсованого дослідження. Підсумовано, що для досягнення мети – дослідження теорії та практики формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції – визначено чотири етапи науково-теоретичного пошуку та педагогічно-практичного експериментального дослідження (пошуковий, діагностичний, виконавчий, підсумково-корегувальний). Охарактеризовано основні віхи кожного з етапів дослідження.

Ключові слова: експериментальне дослідження, бакалаври природничих спеціальностей, етап, студенти, здоров'язбереження.

Алгоритм організації та проведення наукової розвідки щодо теорії і практики формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції передбачає деталізований опис процедури проведення педагогічного експерименту. Окреслюючи мету дослідження, враховувалося, що якістю будь-якого педагогічного дослідження є інтегративна характеристика, яка визначається адекватністю мети, методологічних засобів, якістю процесу й результату дослідження. На основі цього метою експерименту є перевірка ефективності системи формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції шляхом використання комплексу педагогічних умов і авторської структурно-функціональної моделі в реальних умовах закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Проблеми основних умов ефективності методики дослідно-експериментальної роботи, пов'язані з проведенням педагогічного експерименту, були предметом наукових розвідок низки науковців (Т. Ващик [2], П. Лузан [3], С. Сластьонін [6], Ю. Сурмін [7] та ін.). Зокрема, С. Сластьонін стверджує, що педагогічний експеримент застосовується для об'єктивної та доказової перевірки достовірності педагогічних гіпотез [6, с. 26]. Підсумувавши напрацювання науковця та адаптувавши їх зміст до предмету дослідження, виокремлено найбільш важливі чинники ефективного проведення експерименту:

– попередній ретельний теоретичний та історичний аналіз досліджуваного феномену, вивчення масової практики для максимального звуження поля експерименту та його завдань;

– конкретизація гіпотези, виокремлення в ній новизни, протиріч, що потребують експериментальної доказовості;

– чітке формулювання завдань експерименту, визначення критеріїв та рівнів, за якими визначатиметься сформованість готовності бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження в повсякденному житті;

– коректне визначення мінімальної кількості необхідних експериментальних об'єктів.

Процедура проведення педагогічного експерименту передбачає наявність організаційно-технічних аспектів, основними з яких є чітке дотримання принципів організації дослідно-експериментальної роботи. До принципів, згідно з якими організовувалась і проводилася дослідно-експериментальна робота, відносимо:

– принцип детермінізму, що передбачає взаємозв'язок явищ і процесів, тобто одне явище, процес за певних умов завжди породжує інше явище, процес (наслідок);

– принцип комплексності, який орієнтує на використання не якогось одного методу, а їхньої сукупності для отримання валідних експериментальних даних щодо сформованості готовності бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– принцип об'єктивності, який має першочергове значення та передбачає перевірку кожного факту декількома методами, уточнення отриманих експериментальних даних з даними інших досліджень;

– принцип педагогічної ефективності, який є водночас і кінцевою метою будь-якого експерименту, а його суть полягає в тому, що в процесі експериментальної роботи перевіряється ефективність існуючих методів, прийомів, форм навчання, а також розробляються інноваційні, ефективніші методи та прийоми педагогічної роботи;

– принцип безперервності педагогічної діагностики, згідно з яким процес діагностування є постійним процесом, оскільки безперервним є сам освітній процес;

– принцип розвитку та динаміки, що орієнтує на цілісне вивчення педагогічного явища з урахуванням внутрішніх взаємозв'язків між різними складниками всієї освітньої системи, адже будь-яке педагогічне явище завжди тісно пов'язане з іншими явищами педагогічної реальності [1, с. 139–140].

Зазначимо, що педагогічний експеримент як комплексний метод наукового дослідження передбачає одночасне використання цілої низки інших методів (спостереження, бесіда, анкетування, діагностичні контрольні роботи, створення спеціальних ситуацій та ін.) [6, с. 26].

Мета статті полягає у висвітленні основних організаційних віх проведення експериментального дослідження з формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Для досягнення мети – дослідження теорії та практики формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження у майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції – визначено чотири етапи науково-теоретичного пошуку та педагогічно-практичного експериментального дослідження, що проводилося впродовж 2013–2018 років. Такими етапами були: пошуковий, діагностичний, виконавчий, підсумково-корегувальний.

Упродовж першого, *пошукового етапу* (2013–2014 н. р.) здійснено поглиблений аналіз наукових літературних джерел філософського, психолого-педагогічного, науково-методичного, історико-педагогічного спрямування, опрацьовано періодичні науково-методичні видання та матеріали науково-практичних зібрань (конференцій, симпозіумів, семінарів). Проведено узагальнення теоретичних засад формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції. Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми відбувався постійно до завершення роботи над дисертацією з метою уточнення сутності основних понять дослідження в контексті сучасної педагогічної науки й доведення правильності обраних методів у нашому експерименті шляхом порівняння з результатами педагогічних розвідок інших дослідників.

У процесі проведеної роботи на цьому етапі досягнуто такі основні результати:

– обґрунтовано філософські засади формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах;

– систематизовано наукові ідеї щодо цінностей та особливостей системи формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції;

– окреслено методологічні підходи до формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах;

– проаналізовано нормативно-правову базу України щодо сприяння здоров'язбереження молоді;

– визначено структуру індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей;

– на основі вивчення літературних джерел стосовно проблем здоров'язбереження [4; 5], нормативно-правових актів та інших матеріалів, аналізу практичного досвіду підготовки майбутніх бакалаврів при-

родничих спеціальностей до ведення здорового способу життя визначено низку суперечностей, що стають на заваді розв'язанню актуальних проблем підготовки студентів до створення індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– вивчено зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– на основі аналізу сучасних напрямів здоров'язбережувальної підготовки студентів у контексті формування готовності до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження визначено найбільш перспективні напрями реалізації міждисциплінарної інтеграції у процесі вивчення дисциплін природничого циклу;

– досліджено структуру готовності майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження в науковому обґрунтуванні цього феномену провідними педагогами і дослідниками окресленої проблеми;

– конкретизовано компоненти, критерії, показники для встановлення сформованості готовності студентів до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– визначено рівні сформованості цього феномену у студентів та узагальнено сукупність показників для кожного рівня;

– визначено експериментальну базу дослідження (навчальні заклади та дисципліни, в процесі вивчення яких найбільш можливе ефективне формування готовності майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження);

– проведено констатувальний етап експерименту, на основі якого встановлено необхідність цілеспрямованого формування готовності майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження.

На *діагностичному етапі* (2013–2014 н. р.) визначено концептуальні положення, розроблено програму та методику дослідження. Проведено констатувальний етап експерименту, систематизовано й узагальнено емпіричні дані. На констатувальному етапі експериментального дослідження застосовувалися такі методи:

– анкетування й опитування студентів з метою встановлення мотивів та особистісного ставлення майбутніх учителів до проблеми здоров'язбереження;

– відвідування лекційних, семінарських і практичних занять з дисциплін природничого циклу, які вивчаються студентами, з метою визначення можливостей використання міждисциплінарної інтеграції в навчальному процесі для цілеспрямованого формування досліджуваного феномена.

На констатувальному етапі експерименту анкетування студентів проводилося за допомогою спеціальних методик, які використовувалися надалі на формуальному етапі дослідження та давали змогу визначити рівень сформованості мотиваційної сфери студентів у контексті прагнення до збереження власного здоров'я, стан сформованості культури здоров'язбереження, знань у сфері здоров'язбереження, вмінь і навичок, необхідних для ведення здорового способу життя, що є основою здоров'язбереження. Отримані результати засвідчили необхідність реалізації інноваційних підходів, зокрема міждисциплінарної інтеграції до професійного навчання майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей у напрямі формування готовності до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження.

Аналіз отриманих результатів дав змогу на діагностичному етапі здійснити такі кроки:

– визначити мету, завдання, провідну ідею науково-дослідної роботи;

– висунути й конкретизувати гіпотезу та розробити педагогічну концепцію дослідження;

– здійснити апробацію авторських методик для цілеспрямованого формування у студентів готовності до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– проаналізувати можливості використання засобів міждисциплінарної інтеграції в професійній підготовці майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей у напрямі формування готовності до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження під час проведення пробних експериментальних і відкритих занять за інноваційною методикою;

– конкретизувати основні компоненти системи формування у майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– розробити структурно-функціональну модель системи формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції;

– визначити й обґрунтувати педагогічні умови впровадження системи формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції;

– обґрунтувати критерії визначення результативності цього процесу на різних етапах його здійснення;

– розробити методику проведення формуального експерименту.

На *третьому, експериментальному етапі*, який тривав 4 роки (2014–2018 н. р.), реалізовані такі кроки:

– розроблено й апробовано експериментальну методику формування у майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей готовності до реалізації індивідуальних стратегій здоров'язбереження;

– проведено формуальний етап дисертаційного дослідження, в процесі якого здійснено експериментальну перевірку гіпотези, концептуальних положень, ефективності педагогічної системи формування інди-

відуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції;

– шляхом використання методів спостереження, бесіди, опитування, анкетування, аналізу ефективності діяльності різних структурних компонентів системи формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції визначено проблемні місця запропонованої структурно-функціональної моделі; внесено корективи в педагогічне забезпечення її функціонування.

На підсумково-корегувальному етапі (2018 р.): узагальнено результати формувального етапу експериментального дослідження, внесено доповнення та уточнення в зміст концептуальних положень; систематизовано дослідницькі матеріали та викладено результати дослідження в тексті дисертації, монографії та навчально-методичному комплексі для формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції; впроваджено основні результати дослідження в педагогічну практику ЗВО, де здійснюється професійна підготовка бакалаврів природничих спеціальностей.

Висновки. Отже, дослідження теорії та практики формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах на засадах міждисциплінарної інтеграції тривало впродовж 2013–2018 н. р. та охоплювало чотири етапи науково-теоретичного пошуку (пошуковий, діагностичний, виконавчий, підсумково-корегувальний). Кожен з етапів характеризується певними особливостями, спрямованими на досягнення чітко окреслених цілей і розв'язання поставлених завдань.

Використана література:

1. Адамів С. Є. Формування професійної компетентності майбутніх маркетологів засобами інтерактивних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Є. Адамів. – Хмельницький, 2017. 233 с.
2. Ващик Т. І. Моделювання у навчально-виховному процесі вищої школи / Т. І. Ващик // Нові технології навчання. – 2005. – Вип. 41. – С. 147–158.
3. Лузан П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / П. Г. Лузан, І. В. Сопівник, С. В. Виговська. – Київ : НАКККиМ, 2011. 314 с.
4. Мельничук І. М. Підготовка майбутніх медичних сестер до популяризації здорового способу життя / І. М. Мельничук, М. І. Сапіжак // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 2013. – Вип. 31. – Т. II (44). – С. 214–220.
5. Мельничук І. М. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи як складової професійної компетентності / І. М. Мельничук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2015. – № 1 (48). – С. 195–200.
6. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – Москва : ИЧП «Изд-во Магистр», 1997. 308 с.
7. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : [підруч. для науковця] / Ю. П. Сурмін. – Київ : НМЦ «Консорціум з удосконаленням менеджменту освіти в Україні», 2006. 302 с.

References:

1. Adamiv S. Ye. Formuvannya profesiynoi kompetentnosti maibutnix marketolohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. – Khmelnytskyi, 2017. – 233 s.
2. Vashchuk T. I. Modeliuvannya u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoi shkoly. Novi tekhnolohii navchannia. – 2005. Vyp. 41. – S. 147–158.
3. Luzan P. H., Sopivnyk I. V., Vyhovska S. V. Osnovy naukovo-pedahohichnykh doslidzhen. – Kyiv: NAKKKiM, 2011. – 314 s.
4. Mel'nychuk I. M., Sapizhak M. I. Pidhotovka maibutnix medychnykh sester do populyaryzatsiyi zdorovoho sposobu zhyttya. Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsiyi do yevropeys'koho osvityn'oho prostoru. – 2013. – Vyp. 31. – T. II (44). – S. 214–220.
5. Mel'nychuk I. M. Formuvannya zdorovyazberezhual'noyi kompetentnosti maibutnix bakalavriv sestryns'koyi spravy yak skladovoyi profesiynoyi kompetentnosti. Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Pedahohichni nauky. – 2015. – № 1 (48). – S. 195–200.
6. Slastenyn V. A. Podymova L. S. Pedahohyka: ynnovatsyonnaia deiatelnost. – Moscow : YChP «Yzd-vo Mahystr», 1997. – 308 s.
7. Surmin Yu. P. Maisternia vchenoho : pidruch. dlia naukovtsia. – Kyiv : NMTs «Konsortsium z udoskonalenniam menedzhmentu osvity v Ukraini», 2006. – 302 s.

Шукатка О. В. Организация экспериментального исследования по формированию индивидуальных стратегий по сохранению здоровья будущих бакалавров естественных специальностей в университетах на основе междисциплинарной интеграции

В статье отражены основные организационные вехи проведения экспериментального исследования по формированию индивидуальных стратегий по сохранению здоровья у будущих бакалавров естественных специальностей в эксперимента предполагает наличие организационно-технических аспектов, основными из которых является четкое соблюдение принципов организации опытно-экспериментальной работы. Определен ряд принципов организации анонимного исследования.

Подытожено, что для достижения цели – исследования теории и практики формирования индивидуальных стратегий по сохранению здоровья у будущих бакалавров естественных специальностей в университетах на основе междисциплинарной интеграции – определены четыре этапа (поисковый, диагностический, исполнительный, итоговый-корректирующий) научно-теоретического поиска и педагогично-практического экспериментального исследования. Охарактеризованы основные вехи каждого из этапов исследования.

Ключевые слова: экспериментальное исследование, бакалавры естественных специальностей, этап, студенты, сохранение здоровья.

Shukatka O. V. The organisation of experimental research from forming individual health saving strategies for future bachelors of natural specialities at universities on the interdisciplinary integration basis

The article deals with the main moments organization of experimental research realization from forming individual health saving strategies for future bachelors of natural specialities at universities on the interdisciplinary integration basis. It has been determined that the procedure of pedagogical experiment realization involves organizational and technical aspects. The main ones are strict observance of organizations' principles of the experimental work. Set of organizations' principles of the announced research are also determined. Was generalized, that to achieve the aim – the research of theory and practice for formation of individual health saving strategies for future bachelors of natural specialities at universities on the interdisciplinary integration basis – four stages of scientific and theoretical search, pedagogical and practical experiment (searching, diagnostic, executive, final-correctional) have been defined. The main every stages' positions of research were characterized.

Key words: experimental study, bachelors of natural specialities, stage, students, health saving.

УДК 378.036

Якубовська Л. Г.

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ ТА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В ЕПОХУ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ**

У статті здійснена спроба проаналізувати розвиток української освіти, культури та виховання епохи українського національного Відродження, який ускладнювався загарбницькою політикою сусідніх держав. Встановлено, що ще із часів Київської Русі основою виховного процесу молодого покоління була народна мудрість, духовність, християнська мораль та народна творчість. Наголошується на особливому значенні братських шкіл та їхній системі освіти і виховання молоді. Розкривається сутність естетичного виховання, яка полягала в тому, щоб навчити молоде покоління відчувати, сприймати і оцінювати красу природи, мистецтва та людської душі.

Підкреслюється важливість освітньо-виховної системи українського козацтва, яка мала великий вплив на ідейне, моральне, духовне та естетичне формування особистості. Велике значення для розвитку культури, освіти та мистецтва мала діяльність відомих українських філософів, учених, громадських діячів, письменників та істориків, твори яких сприяли моральному, духовному та естетичному розвитку молодого покоління, підіймали патріотичний дух та зміцнювали віру народу в краще майбутнє.

Ключові слова: суспільство, національне відродження, освіта, культура, мистецтво, педагогічна думка, естетичне виховання.

Процеси розвитку людського суспільства, освіти, виховання та педагогічної думки з давніх-давен привертала увагу науковців, філософів, істориків та педагогів. Виховання істинно людських, моральних, інтелектуальних та естетичних почуттів завжди посідало значне місце як у структурі формування особистості, так і суспільства в цілому. Проте, аналізуючи сьогоденне українське суспільство, ми змушені говорити про такі негативні явища, як морально-культурна деградація, злочинність, наркоманія, корупція, підлість, зрада, що як черв'як роз'їдають його із середини, а найстрашніше те, що в ці негативні процеси втягується молодь. Проаналізувавши навчальні програми, плани, підручники та посібники в закладах вищої освіти, ми можемо стверджувати, що недостатньо уваги приділяється моральному, естетичному та духовному вихованню молодого покоління. За таких умов, на нашу думку, сьогодні необхідно поглиблювати та розширювати виховну роботу з молоддю, акцентуючи увагу на культурних, моральних та естетичних аспектах розвитку особистості. Слід зауважити, що культурне, моральне і духовне становлення сучасного українського суспільства буде неможливим без врахування особливостей його історичного минулого.

Аналіз наукової спадщини відомих вітчизняних педагогів, вчених, істориків дає підстави стверджувати, що питаннями духовного, культурного, морального та естетичного розвитку особистості займалися Н. Гупан, Л. Журенко, І. Зайченко, О. Зеленська, С. Золотухіна, Т. Ільїна, Н. Калашник, Л. Климчак, С. Миропольська, О. Михайличенко, К. Ушинський, Т. Філімонова та інші. Однак, на нашу думку, недостатньо дослідженими є питання розвитку освіти, культури та естетичного виховання молодого покоління в період українського національного Відродження.